

Mirovni inštitut
Inštitut za sodobne družbene in politične študije
The Peace Institute
Institute for Contemporary Social and Political Studies

Ljubljana, 15. januar 2019

Poziv k spremembi definicije kaznivega dejanja posilstva

Spoštovana gospa ministrica Andreja Katič,

spodaj podpisane organizacije, ki delujemo na področju zaščite človekovih pravic, slovenske oblasti **pozivamo k spremembi definicije kaznivega dejanja posilstva, tako da bo ta skladna z mednarodnimi standardi človekovih pravic in bo temeljila na odsotnosti privolitve.**

Pozivamo vas, da se spremembe definicije lotite čim prej in ob upoštevanju stališč strokovne javnosti, vključno z nevladnimi organizacijami, ki se ukvarjamo s področjem zaščite človekovih pravic.

Slovenska kazenska zakonodaja trenutno dejanje posilstva dojema kot kaznivo, samo če so prisotni nasilje, grožnje ali prisila. Opozarjamo, da ta definicija kaznivega dejanja posilstva ni v skladu z mednarodnim pravom in standardi človekovih pravic ter prakso Evropskega sodišča za človekove pravice.

Skladno z Istanbulske konvencije, ki jo je Slovenija ratificirala, bi morala definicija posilstva zajemati vso vaginalno, analno ali oralno spolno penetracijo v telo druge osebe s katerikoli delom telesa ali predmetom **brez njenega privoljenja**.¹ Privolitev mora biti dana prostovoljno kot izraz svobodne volje osebe.²

Odbor ZN, ki nadzira izvajanje Konvencije o odpravi vseh oblik diskriminacije žensk, je zadnjih pet let pozival številne evropske države, naj svojo zakonodajo uskladijo z mednarodnimi standardi, vključno z Istanbulske konvencije, in definirajo posilstvo na temelju odsotnosti privolitve.³

Že pred 15 leti je Evropsko sodišče za človekove pravice odločilo, da je odločilni dejavnik pri določanju, ali gre za kaznivo dejanje posilstva, odsotnost privolitve, ne pa dokaz uporabe sile in upiranja.⁴ Opredelitve, ki temeljijo na privoljenju, bolj upoštevajo načelo človekovih pravic o pravici do zaščite telesne nedotakljivosti.

Evropsko sodišče za človekove pravice je odločilo, da mora biti privolitev dana prostovoljno, kot rezultat svobodne volje, ocenjene v kontekstu okoliščin.⁵ Tudi razvoj v mednarodnem kazenskem pravu je vodil do prepoznave, da je lahko privolitev dana svobodno in pristno le, ko svobodna volja osebe ni podrejena prisilnim okoliščinam in ko je oseba sposobna privolitve.⁶

Slovenske oblasti zato pozivamo k prenovi trenutne zastarele definicije posilstva. Ta mora temeljiti na odsotnosti privolitve. Pomembno je, da se privolitev interpretira kot svobodno aktivno sodelovanje in/ali izrecno prostovoljno in svobodno podano soglasje (affirmative consent). Privolitev je lahko

¹ Slovenija bo v letošnjem letu pripravljala poročilo o izvajanju Istanbulske konvencije.

² 36. člen Istanbulske konvencije.

³ Slovenija bo v letošnjem letu pripravljala poročilo o izvajanju Konvencije o odpravi vseh oblik diskriminacije žensk.

⁴ M.C. proti Bolgariji, št 39279/89.

⁵ M.C. proti Bolgariji, paragraf 163.

⁶ Mednarodno kazensko sodišče, Elements of crime (2011).

dana z besedami ali dejanji, dokler te besede in dejanja jasno kažejo dovoljenje in željo sodelovanja v spolni aktivnosti. Obstoj privolitve pa ne sme šteti kot avtomatičen, zgolj zato, ker oseba ne izraža nasprotovanja. Samo zato, ker nekdo molči ali ne reče ne, s tem privolitve še ne daje.

Pri tem je treba poudariti, da mora privolitev v spolni odnos trajati skozi celoten spolni akt ter glede vseh oblik njegove izvedbe, vključno z vprašanjem uporabe zaščite. Ob redefiniciji kaznivega dejanja posilstva naj se kot kaznivo opredeli tudi dejanje odstranitve zaščite (kondoma) brez vednosti spolnega partnerja (t.i. *stealthing*). Odstranitev kondoma med spolnim odnosom žrtev izpostavlja tveganju nosečnosti in bolezni, kar pa je lahko razlog, zaradi katerega v nezaščiten spolni odnos ne bi privolila. Ključen element spolnega odnosa je torej privoljenje, privoljenje pa se razteza tudi na zaščito in to ves čas spolnega odnosa.

Definicija posilstva mora vključevati tudi širok nabor prisilnih okoliščin, ko privolitev ne more biti dana svobodno.⁷ Številne posebne okoliščine zahtevajo poleg načela odsotnosti privolitve dodatno občutljivost oziroma presojo, npr. problemi z duševnim zdravjem, zloraba alkohola in drog, primeri, ko oseba spi ali je nezavestna, in tudi drugi primeri odvisnosti, recimo finančna odvisnost, in odnosi premoči, vključno s partnerskim razmerjem, kjer vlada nasilje ipd. Opredelitev posilstva, ki upošteva obstoj določenih okoliščin, namesto da se osredotoča le na dokazovanje pomanjkanja privolitve, preprečuje sekundarno viktimizacijo žrtev, ki je žal v postopkih spolnega nasilja zaradi vseprisotnosti predsodkov v splošni javnosti, zelo pogosta. Predsodki o spolnem nasilju na ženske, žrtve spolnega nasilja, prelagajo krivdo za to, kar se jim je zgodilo. Prav tako se moramo zavedati, da je prijavljen le majhen del spolnega nasilja. Po evropskih podatkih je vsaka tretja ženska, starejša od 15 let, doživela fizično in/ali spolno nasilje.⁸ Veliko število posilstev ostaja neprijavljenih, ker je ženske strah prositi za zaščito, ne vedo, na koga se lahko obrnejo, in/ali ne verjamejo, da jih bo obstoječi pravni sistem zaščitil.⁹

Upamo, da se bo Slovenija kmalu pridružila tistim evropskim državam, ki so ali še nameravajo spremeniti svojo zakonodajo skladno z mednarodnimi obveznostmi na področju človekovih pravic in namenom boljše zaščite pred spolnimi zlorabami.

Menimo, da bi s tem Slovenija naredila zelo pomemben korak k naslavljanju in preprečevanju posilstev. Zakoni imajo moč, da zagotovijo pravičnost, a tudi, da vplivajo na odnose v družbi. Tukaj ne sme biti dvoma – spolnost brez privolitve je posilstvo.

Veseli nas, da ste za medije povedali, da vam je osebno bliže ureditev po modelu »ja pomeni ja« in upamo, da bo temu sledil tudi predlog sprememb.

Pozdravljamo tudi javno napoved sklica sestanka s strokovno javnostjo glede tega pomembnega vprašanja. Z veseljem bi se ga udeležili.

Lepo pozdravljeni,

Amnesty International Slovenije

Društvo Ključ

Društvo SOS telefon

Mirovni inštitut

Pravno-informacijski center nevladnih organizacij - PIC

⁷ Vertido proti Filipinom, CEDAW Communication 18/2008, UN Doc CEDAW/C/46/D/18/2008 (2010).

⁸ FRA: Nasilje nad ženskami. Vseevropska raziskava, 2014.

⁹ Barometer Evropskega ženskega lobija o posilstvu v EU v letu 2013.